

УТИЦАЈ СПОРАЗУМА О СТАБИЛИЗАЦИЈИ И ПРИДРУЖИВАЊУ НА ПОЉОПРИВРЕДУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ - ГЛОБАЛНИ ПРИСТУП¹

Бранко Катић², Весна Поповић³, Милан Р. Милановић⁴

Резиме: Укључење Републике Србије у Европску унију представља један о приоритетних циљева њене политике. Закључивање Споразума о стабилизацији и придруживању јесте значајан корак ка добијању статуса кандидата за приступање овој заједници држава. Споразум подразумева испуњавање бројних политичких, законско-правних и економских захтева, као и значајне међусобне уступке у прелазном периоду. У том периоду, између Србије и ЕУ треба да се успостави и зона слободне трговине. Најзначајније концесије односе се на међусобну размену пољопривредних производа. ЕУ, уз веома мали број изузетака, омогућава бесцарински увоз пољопривредних производа из Србије, док је Србији остављен период у коме ће она смањивати и укидати царинско оптерећење за увоз тих производа из земаља ЕУ. У том периоду, пољопривреда Србије треба да постане конкурентнија, како би адекватно одговорила изазовима либерализације домаћег тржишта и побољшала своје извозне позиције на иностраном тржишту. Рад је посвећен анализи утицаја одредби Споразума на пољопривреду Србије.

Кључне речи: Споразум о стабилизацији и придруживању, Прелазни споразум, пољопривредни производи, царинска либерализација, једнострана примена.

¹ Рад представља део истраживања на пројекту „Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у функцији укључења Републике Србије у Европску Унију“, кога финансира Министарство науке Републике Србије.

² Мр Бранко Катић, истраживач сарадник, Институт за економику пољопривреде Београд, 11060 Београд, Волгина 15, тел. 011/1972847, e-mail: branko_k@mail.iep.bg.ac.yu.

³ Др Весна Поповић, научни сарадник, Институт за економику пољопривреде Београд, 11060 Београд, Волгина 15, тел. 011/2972854, e-mail: vesna_p@mail.iep.bg.ac.yu.

⁴ Проф. др Милан Р. Милановић, научни саветник, Мегатренд универзитет, Београд, Г. Делчева 9а, тел. 063/302-951, e-mail: milanmilanovic@yahoo.com.

1. Увод

Сектор пољопривреде у Србији има изузетан значај, како у економском тако и социјалном погледу. Отуда се и предузимају конкретне мере за њену заштиту и унапређење. Домаће тржиште се штити одговарајућим мерама, које се односе на прописивање увозног режима, и увозним дажбинама. Увозни режим у Србији је готово у целини либерализован, тако да се заштита од увоза своди на царинска и друга увозна оптерећења. Ниска увозна заштита, а посебно њено укидање представља крупан предуслов за унапређење спољнотрговинске размене међу земљама, што је и основни мото Светске трговинске организације.

Табела 1. Србија: Ниво и структура царинских стопа и увоза
Table 1 Serbia: Level and structure of tariffs and imports
(тарифне линије и вредност увоза у %)

Дистрибуција фреквенције	Пољоприв. производи		Непољоприв. производи	
	Прим. MFN стопа, 2007	Увоз, 2006	Прим. MFN стопа, 2007	Увоз, 2006
Безцарински	3,2	0,6	1,2	1
0 ≤ 5	36,5	31,4	61,1	69,5
5 ≤ 10	10,8	11,8	23,9	15,9
10 ≤ 15	6,2	16,7	4,5	5,9
15 ≤ 25	24,1	18,7	8,9	7,5
25 ≤ 50	19,3	20,7	0,4	0,1
50 ≤ 100	0	0	0	0
> 100	0	0	0	0

* Специфичне царине у највећој могућој мери конвертоване у ad valorem еквиваленте.
Извор: WTO. World Tariff Profiles 2008, http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm

Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између европских заједница¹ и њихових држава чланица и Републике Србије, као и Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима (ПС) између ових страна², обухватају битне

¹ Реч је о Европској заједници и Европској заједници за атомску енергију. Ми ћемо у даљем тексту уместо „Заједница“ или „Заједнице“ користити термин ЕУ, што је једноставније и суштински исто.

² Службени гласник Републике Србије–Међународни уговори, бр. 83/2008. Прелазни споразум (из политичких разлога) није ступио на снагу. На основу иницијативе из ЕУ, Србија је одлучила да од 1. јануара 2009. једнострано отпочне са применом Прелазног Споразума. О таквој одлуци, мишљења су подељена. Овакав гест може бити повољно третиран у даљем процесу придруживања ЕУ; примораваће домаће произвођаче да се

одредбе везане за међусобну робну размену, посебно размену пољопривредних производа, које су асиметричног карактера¹. ЕУ са малим изузецима, дозвољава бесцарински увоз пољопривредних производа пореклом из Србије, док Србија са ступањем Споразума на снагу: укида царинско оптерећење за знатан број производа, али оних који су мање значајни; за одређене производе се та заштита постепено смањује у прелазном периоду од шест година, након чега се укида; за најосетљивије производе она се постепено смањује, али у одређеној мери остаје и након завршетка прелазног периода. Мањи број производа је изузет од царинске либерализације, као што су: шећер, дуван, сунцокретово уље за људску употребу, као и вино (изнад дозвољеног контингента). Предмет концесија су производи из 1-24 главе Царинске тарифе, који су зависно од статуса царинског оптерећења сврстани у одговарајуће анексе и протоколе, садржане како у ССП, тако и у ПС. Структура просечних царинских стопа (и увоза) у 2007. години, према групама производа у оквиру 1-24 главе Царинске тарифе дате су у табели 2.

Табела 2. Србија: Ниво и структура царинских стопа у пољопривреди
Table 1 Serbia: Level and structure of tariffs and imports in agriculture

Групе производа (HS 2007 nomenclature)	Примењена MFN стопа, 2007			Увоз, 2006	
	Непонт. просек	На нултом нивоу, у %	Максимал. износ (%)	Учешће у ук. увозу (%)	Бесцар- ински увоз (%)
<i>Сточарски производи</i> (Гл. 01, 02, 1601-02)	22,6	0	30	0,2	0
<i>Млечни производи</i> (0401-06)	24,0	0	30	0,1	0
<i>Воће, поврће, биљке</i> (Гл. 07, 08; 1105-06, 2001-08, 0601-03, 1211, Гл. 13, 14)	13,9	0	30	1,7	0
<i>Кафа и чај</i> (0901-03, Гл. 18, осим 1802, 2101)	10,4	0	30	1,0	0
<i>Житарнице и прерађевине</i>	21,5	0	30	1,0	0

интензивније посвете јачању сопствене економске моћи ради парирања конкуренцији робе из ЕУ; могући повећан увоз без увозне заштите или са сниженом заштитом водиће снижењу цена увозној роби што одговара произвођачима који производе на бази увозних сировина, али и потрошачима; истовремено, то води повећању увоза, нарушавању платног биланса, и смањењу изворних прихода републичког буџета. Једнострана примена онемогућава образовање надлежних тела за његову имплементацију.

¹ То је на линији подршке ЕУ напорима Србије да оконча процес транзиције и створи функционалну тржишну привреду.

Мр Бранко Катић и сарадници

(0407-10, 1101-04, 1107-09, Гл. 19, 2102-06, 2209, Гл. 10)					
<i>Уљано семење, масти и уља</i> (1201-08, Гл. 15, осим 1504, 2304-06, 3823)	7,0	0	30	0,8	0
<i>Шећер и производи од шећера</i> (Гл. 17)	10,3	0	25	0,2	0
<i>Пића и дуван</i> (2009, 2201-08, Гл. 24)	23,8	0	30	1,4	0
<i>Памук (5201-5203)</i>	0,0	100,0	0	0,0	100,0
<i>Остали пољ. производи</i> (Гл.05, 0604, 1209-10, 1212-14, 1802, 2301.10, 2302-03, 2307-09, 2905, 43-45, 3301, 3501-05, 3809.10, 3824.60, 4101-03, 4301, 5001-03, 5101-03, 5301-02)	3,9	12,0	20	0,5	1,9
<i>Пољопривредни производи</i>	13,8				
<i>Непољопривредни производи</i>	6,4				
<i>Сви производи</i>	7,4				

Извор: WTO. World Tariff Profiles 2008, http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm

2. Концесије ЕУ Србији

Концесије које ЕУ уступа Србији веома су значајне и неупоредиво су веће од оних које Србија уступа ЕУ. Од дана ступања Споразума на снагу ЕУ се обавезује на:

- укидање количинских ограничења на увоз пољопривредних производа из Србије;
- укидање царина и дажбина једнаког дејства на увоз пољопривредних производа пореклом из Србије, осим производа из шест тарифних бројева: 0102 – живе животиње, врсте говеда; 0201 – месо говеђе, свеже или расхлађено; 0202 – месо говеђе, смрзнуто; 1701 – шећер и чиста сахароза у

чврстом стању; 1702 – остали шећери, укључујући чисту лактозу..., и 2204 – вино од свежег грожђа, укључујући ојачана вина;

- укидање *ad valorem* царине за производе поврћа и воћа (7. и 8. Глава Царинске тарифе), уз задржавање специфичне царине (прелевмана), уколико је предвиђен. У Царинској тарифи ЕУ таквих је само осам позиција и то по четири из сваке од наведене две главе Тарифе¹. Ипак, треба имати у виду да је посебном декларацијом у Споразуму утврђено, да ће се већ одобрене изузетне трговинске мере и даље примењивати уколико су повољније од ових из Споразума, те да ће се „смањење примењивати, такође и на специфичне царине“;
- одобравање бесцаринског увоза у ЕУ шећера (тарифни бројеви 1701 и 1702) пореклом из Србије, само у оквиру царинске квоте од 180 хиљада тона нето масе годишње. Евантуални извоз изнад ове квоте, у ЕУ биће оптерећен прописаном царином²;
- снижење царине *ad valorem* и специфичне царине (прелевмана) на 20% постојећег нивоа увозне заштите у ЕУ, за увоз из Србије живе јунади и јунећег меса „baby beef“ у оквиру царинске квоте од 8.700 тона годишње (Анекс II Споразума). Евантуални извоз изнад квоте, био би оптерећен важећим царинским оптерећењем ЕУ³;
- укидање количинских ограничења и царина на увоз рибе и производа од рибе пореклом из Србије, са изузетком пастрмке и шарана, као и производа из царинског броја 1604 (Припремљена или конзервисана риба; кавијар и замене кавијара припремљени од рибљих јаја). За увоз пастрмке и шарана утврђене су квоте са 0% царине унутар квоте и постепено снижење базне царине изван квоте. Тако се за увоз пастрмке у количини од 15 тона не плаћа царина, а преко тога у првој години 90%, другој 80%, трећој и осталим годинама 70% базне стопе. За увоз пастрмке у ЕУ царинска стопа се креће у распону од 8 до 16%. За увоз шарана из Србије до количине од 60 тона не плаћа се царина, а преко те квоте, она у првој години износи 90%, другој 80% и трећој и наредним годинама 70%, од базне. Просечна царина у ЕУ за увоз шарана креће се у распону од 8 до 16%. Уз то, за извоз из Србије припремљене или конзервисане рибе, кавијара или замене кавијара (тарифна

¹ Примера ради, увоз белог лука прати *ad valorem* царина од 9,6% и прелевман од 120 евра за 100 килограма. Увоз из Србије пратило би увозно оптерећење од 1,2 евра за килограм овог производа извезеног у ЕУ.

² На пример за увоз шећера за рафинисање износи 33,9 евра на 100 килограма, а за увоз чистог шећера 41,9 евра.

³ То се задуго неће остварити, јер нисмо у стању ни близу да испунимо дозвољену годишњу квоту (у 2007. години из Србије је извезено 2289,3 тоне или свега 26,3% дозвољене квоте).

ознака 1604), такође је одобрено постепено снижавање царине, али (за разлику од пастрмке и шарана) на сваке две године (прве и друге на 90%), треће и четврте 80% и пете и шесте на 70% базне стопе. Царинска стопа у ЕУ за увоз ове групе производа креће се у распону од 5,5 до 24%;

- међусобна трговина одређеним винима регулише се Протоколом 2, који садржи два анекса. ЕУ Србији одобрава бесцарински извоз за количину од 63 хиљаде хектолитара годишње¹, али уз услов да Србија не исплаћује извозне субвенције за извоз ове количине вина². Остављена је могућност да ЕУ и Србија једна другој одобре и додатне концесије у трговини вином;
- при трговини прерађеним пољопривредним производима, ЕУ обезбеђује бесцарински увоз ових производа пореклом из Србије у неограниченим количинама (Анекс I Протокола 1 Споразума).

Наравно, ЕУ се од увоза пољопривредно-прехранбених производа штити и другим средствима, посебно путем изузетно захтевних стандарда (НАССР, GLOBALGAP...), које наши произвођачи још увек у довољном броју не поседују. Транзициони период треба искористити и за њихово обезбеђивање, за шта у могућој мери треба користити и средства из фондова ЕУ.

2. Концесије Србије ЕУ

Од дана ступања Споразума на снагу и Србија укида „сва количинска ограничења и мере које имају исто дејство на увоз пољопривредних производа пореклом из Заједнице“. Када је у питању царинска заштита од увоза пољопривредних производа, примењен је принцип вишестепености.

2.1. Царинска либерализација даном ступања Споразума на снагу

За један број производа уводи се потпуна царинска либерализација почев од дана примене Споразума (у овом случају Прелазног Споразума), рачунајући примарне и прерађене пољопривредне производе, као и рибу и производе од рибе, односно љускара, мекушаца и других водених бескичмењака, што се прецизира посебним анексима, односно протоколима.

Анексом III(a), утврђени су производи из 696 тарифних ставова за које се, при увозу из ЕУ, укидају царине. То чини 29,7% укупног броја тарифних ставова из прве 24 главе Царинске тарифе. У ове производе, поред осталих,

¹ Ни ову квоту не можемо брзо достићи, јер је у 2007. години у ЕУ извезено свега око 3 хиљаде хектолитара, што је 4,8% дозвољеног бесцаринског извоза.

² С обзиром да се укидање извозних субвенција у пољопривредном сектору очекује по основу обавеза које проистичу из будућег чланства у СТО, то извозници вина неће дуго бити у неповољнијем положају.

спадају: копитари, приплодна грла и подмладак домаћих животиња; свињско месо сврстано у категорију „остало“; месо од копитара; месо из тарифног броја 0208 „остало месо и јестиви месни други кланични производи; месо од примата, китова, рептила, ирваса, и животињске цигерице; неке врсте сира, као што је Kefallo Tyri, Kefalograviera, Kasseri; јаја од ћурки и гусака, јаја – неподобна за људску исхрану; црева, бешике и желуци од животиња, сперма бикова, жиле и тетиве; производи који служе за садњу, вишегодишње биљке, као и делови биљака, попут лишћа, грана, маховине, лишћајеви; семенски кромпир, радич, шпаргла, капар, коморач, тиквице, артичока, семенски грашак, наут, маниока; кокосов и бразилски орах, бадеми, кестење, пистаћи, банане, урме, смокве, ананас, авокадо, манго, агруми, суво грожђе, папаје, дуње, дивље шљиве, брусница, киви, рибизла, тропско воће, као и прерађевине од наведених врста воћа; непржена кафа, чај, бибер, ванила, цимет, каранфилић, мушкатни орах, семе: аниса, бадијана, коморача, коријандера, кумина или кима, бобице клеке, ђумбир, шафран, куркума, мајчина душица, кари, лорбер; тврда пшеница, раж, семенски јечам, овас, пиринач, сорго у зрну, хељда, просо, семе за птице и остале житарице (тритикале и остале); брашно од ражи, јечма и овса, прекрупна од ражи, овса и пиринча, пелети од пиринча, житарице у зрну друкчије обрађене, као што су љуспице од овса, пиринча, клице од житарица, гриз, грануле, прах и пелети од кромпира, од сушеног махунстог воћа, слад у облику прашка, скроб од пшенице и маниоке, инулин; соја у зрну, кикирики, копра, семе лана, уљане репице и остало уљано семе и плодови, семе: детелине, поврћа, травнатог биља, шећерне репе, слама и плева од житарица; шелак, опијум, олеосмола ваниле, слуги и згушњивачи од семена гуара; свињске и живинске масноће, стеарин, маст и уља од риба или морских сисара; сојино уље за техничку и индустријску употребу, уље од кикирикија, маслиново уље, палмино и памуково уље, уље од кокосовог ораха, ланено сирово уље, рицинусово и сусамово уље и остала уља за техничку или индустријску употребу, као и још нека уља и масти и њихове фракције различито обрађени „али и даље неприпремљени“; остали производи од цигерице и прерађевине од крви (било које животиње) и екстрати и сокови од меса, риба или љускара, мекушаца, односно других водених бескичмењака; остали шећери, инулин сируп, вештачки мед и карамел; какао у зрну и љуске, коре, опне и остали отпаци од какаоа; манго чатни, бамбусови изданци, мешано поврће, ђумбир, тропско воће, хомогенизовани производи од тропског воћа, кикирики, ананас, агруми, крушке, кајсије, брескве и јагоде са додатком алкохола, палмина језгра, сокови од поморанце, грејпфрута и ананаса, сокови од осталог воћа и поврћа и мешавине сокова; брашно, прах и пелете од меса или месних отпадака, чварци, мекиње од житарица и легуминозног биља, отпаци из пивара и дестилација, уљане погаче добијене екстракцијом масноћа од кикирикија, семена памука, лана, уљане репице, кокосовог и палминог ораха, храна за псе и мачке и растворљиви производи од риба или морских сисара.

Највећи број наведених производа имао је ниске царинске стопе, што указује да је њихов увоз без већег утицаја на домаћу производњу. Истина, мањи број је имао највишу стопу царине од 30%, као што су на пример, свињско месо „остало“, сиреви, тврда пшеница, брашно од ражи, овса и јечма, производи од џигерице и крви. Неки од њих су били заштићени и прелевманом (свињско месо „остало“, сиреви, производи од џигерице и меса).

Од укупно 329 тарифних ставова из треће главе Царинске тарифе, 127 или 38,6%, подлеже укидању царине. У питању су производи сврстани у *рибарство* (трећа глава Царинске тарифе).¹ Они нису садржани у Анексу V, у коме је списак производа сврстаних за постепену либерализацију. Овде, поред осталог спадају: украсне слатководне и морске рибе; морске живе рибе; свеже или расхлађене рибе, као лососи пацифички, врсте рибе лист, туна, бакалари, ајкуле, јегуље, морски манић, инђуни...; смрзнута риба – црвени лосос, врсте рибе лист, туне, харинге, бакалари, срделе, ајкуле, јегуље, бранцини, ослићи, рибљи филети, од наведених врста рибе; љускари, са изузетком шкампи и козица и неких врста ракова, и мекушаца, са изузетком дагњи, сипа, и лигњи.

Анексом II Протокола I, утврђени су прерађени пољопривредни производи за које се, при увозу из ЕУ, укидају царине. У Анексу II Протокола I, такође, има производа за чији се увоз из ЕУ царина укида одмах по ступању Споразума на снагу. Од укупно 284 царинских ставова из овог анекса, за 96 или за 33,8%, царина се укида одмах. Овде спадају: људска коса, кости и срж од рогова, слонова кост, корали, сунђери, коњска длака, мате чај, морске алге, екстракти од слатког корена и хмеља, агар-агар, масноће од вуне, туново уље, линоксин, глицерин, дегра, чисте фруктоза и малтоза, какао маса, дечија храна пакована за продају на мало, палмина језгра, маслац од кикирикија, соја сос, оузо.

*Очигледно је да су и овде у питању производи мањег значаја за привреду Србије, или се не производе или недовољно производе у Србији. Они су иначе имали ниску увозну заштиту.*²

Од укупно 2344 тарифна става из прве 24 главе Царинске тарифе, за 910 или 38,8% се укида царина даном ступања Споразума на снагу.

¹ Овоме треба додати и још два става из пете главе: производи од риба или љускара, мекушаца или других водених бескичмењака (тарифни ставови 05119110 и 05119190).

² Уз наведене производе из прве 24 главе Царинске тарифе, одређени број производа из осталих глава, који се убрајају у пољопривредне, такође се ослобађа увозних дажбина и садржан је у овим анексима (одређена етерична уља, мирисне материје и мешавине мирисних материја; казеин и лепкови од казеина, лепкови на бази скроба, албумин из млека, желатин, пептини и њихови деривати, декстрини, сирове коже и крзна, чауре свилене бубе, сирова свила и отпаци од свиле, манитол, и сл.). Царине за увоз ових производа крећу се у интервалу од 1-5%.

2.2. Постепена, до потпуне царинске либарализације

Са ступањем Споразума на снагу, за одређени број производа почиње постепено снижавање царинске заштите, тако да на крају прелазног периода, њихов увоз у Србију из ЕУ има бесцарински статус. И овде се производи односе на примарне, прерађене и рибље производе. Ови производи се налазе у **Анексу III(б), Анексу III(в), Анексу V и Анексу II Протокола I.**

У Анексу III(б) налазе се производи из 522 тарифна става или 22,3% укупних тарифних ставова из прве 24 главе Тарифе. Напомиње се, да се за производе из овог анекса, за које је прописана и сезонска царина, овај део заштите укида са даном ступања Споразума на снагу. Динамика снижавања царина је различита. За највећи број производа у првој години увозна заштита се своди на 80% дотадашње, у другој години на 60%, трећој на 40%, четвртој на 20%, петој години на 10% и у шестој и наредним годинама је једнака нули. Један број производа има другачију динамику смањивања до елиминације, током петогодишњег периода¹. У овој категорији налазе се: жива јунад масе од 80 до 160 кг, овце, козе, пилићи, кокошке; козије месо, цигерице, ћуреће и пачије месо, живинско сало; свеже млеко, млеко у праху паковања до 2,5 кг, сурутка, сир рендани или у праху (свих врста) и сир за прераду; жуманца; орхидеје, зумбули, нарциси, лале, саднице јестивог воћа, више врста сеченог цвећа; кромпир за производњу скроба и млади кромпир, црни и бели лук, кел, купус, шаргарепа, плави патлиџан, целер, печурке рода *Agaricus*; одређене врсте поврћа које је привремено конзервисано, а није за непосредну употребу, и сушеног махунастог поврћа; лешници, ораси, лубенице, крушке, кајсије, брескве, малине, јагоде; пржена кафа; неке врсте зачина; јечам, кукуруз, брашно од тврде пшенице, прекрупа и гриз, пелети, слад; семе шећерне репе, семе луцерке, хмељ; сирово сојино уље (остало), уље од семена сунцокрета и шафранике (за техничку и индустријску употребу); припремљени или конзервисани производи од живине врсте *Gallus domesticus*; изогликоза, меласа од шећерне трске; одређени конзервисани производи домаћег воћа и поврћа; одређени воћни сокови; изогликозни и лактозни сирупи; сирће; мекиње, остаци од производње скроба,

¹ На пример, за позицију *Говеда масе од 80 до 160 килограма*, предвиђени почетни ниво снижења износи 70%, са даљим годишњим смањењима за по 10 поена, тако да би у петој години заштита износила 30% од почетне, и у шестој години била укинута; за позицију *Млеко са садржајем масноће до 1% по маси*, смањење почиње са 95% почетног нивоа заштите, да би у другој години било 90%, трећој 60%, четвртој 50% и петој 40%; док се за позиције у оквиру групе *Остали шећери* (изогликоза, малтодекстрин, сируп од инулина), у првој години задржава почетни ниво заштите, тј. 100%, а у наредним годинама заштита се смањује на 80%, 70%, 60% и 10%.

резанци од шећерне репе, уљане погаче и храна за псе и мачке, одређеног састава припремљена за малопродају.

Већина ових производа при увозу царигњена је вишим стопама (један број је био заштићен и прелевманима): живе животиње, месо, млеко и млечни производи, одређене врсте воћа и поврћа, неки кобасичарски производи (од шигерице), уљане погаче, а један број и сезонским царинама (сечено свеже цвеће, одређене врсте поврћа и воћа).

Осам тарифних ставова из 8. Главе Царинске тарифе припадају овом моделу либерализације. Наведени су у Анексу III(в). Њихово царинско оптерећење се смањује, почев од 80 или 90% постојећег нивоа, па до потпуне либерализације у шестој и наредним годинама. Треба имати у виду да се за ове производе предвиђеном динамиком смањује *ad valorem* и специфична царина, а да се задржава сезонска царина, како у току, тако и након истека прелазног периода. Овде спадају: свеже грожђе, јабуке, вишње, шљиве и јагоде. Са изузетком јагода, сви су имали и прелевман, од 5, односно 10 динара по килограму, и за све њих је прописана сезонска царина, која се задржава.

Постепено снижавање до потпуног укидања увозне заштите, утврђено је и за већи број рибљих производа (Анекс V), по јединственој динамици (са изузетком шарана, живог). У ову категорију спадају 200 тарифних ставова, од укупно 329 из треће главе. Стартује се са 90% а затим следе годишња снижења на 75%, 60%, 40% и 20% од постојећег нивоа, да би у шестој и наредним годинама увоз био без увозних оптерећења. Тарифне позиције у овом режиму снижења увозне заштите су: остале живе рибе, јегуље, шаран, лососи, свеже или расхлађене односно смрзнуте рибе и филети, као што су пастрмке врсте *Oncorhynchus mykiss*, туна рода *Thunnus*, шаран, скуша, сабљарка и остала риба, рибља цигерица, икра, затим одређене врсте ракова, шкампи, мекушаца.

Известан број прерађених производа, такође припада овој категорији (Анекс II Протокола 1). Ради се о производима из 164 тарифна става или 57,7% тарифних позиција обухваћених Анексом II Протокола 1. Увозна заштита се смањује тако што се полази од: 95%/ 90%/ 85%/ 80%/ 75% (само бела чоколада) или 70% (само остала вода) постојећег нивоа, па до потпуног царинског ослобођења у 2013. и даље. Међу њима су одређене врсте јогурта, жвакаће гуме, гуми бомбоне, млечне бомбоне, какао одређене садржине сахарозе, чоколада, мешавине теста за производњу пекарских производа, тестенине, медањаци, слатки бисквити, хлеб, конзервисани кукуруз (осим шећерца), квасац, прашкови за пециво, вода укључујући газирану и минералну, пиво, вермут, коњак, виски...

Од укупно 2344 тарифних ставова из прве 24 главе Царинске тарифе, 939 или 40,1% их спада у ову категорију царинске либерализације.

2.3. Постепено снижење, до одређеног нивоа царинске заштите

За известан број (најосетљивијих и за Србију најзначајнијих) производа, предвиђено је постепено снижавање царинске заштите у прелазном периоду, али се она у извесном степену наставља и након тог периода. **И у овој групи производа, налазе се примарни - Анекс III(з), прерађени - Анекс II Протокола I, пољопривредни производи, као и две ставке из области рибарства (Анекс V) и три ставке које се односе на поврће – Анекс III(в). Ови производи су сврстани у 364 тарифна става, што чини 15,5% свих ставова из прве 24 главе Царинске тарифе.**

Највише их је (337) у Анексу III(г). Царина и посебна дажбина се снижавају предвиђеном динамиком до нивоа који остаје и по истеку прелазног периода, с тим што се **сезонска царина укида даном ступања на снагу Споразума.** И овде је темпо снижавања различит по производима, односно тарифним ставовима. Различит је и ниво заштите након прелазног периода тако да се креће на нивоу од 20% до 80% постојећег. За одређене производе заштита се и у првој години задржава на постојећем нивоу (односи се на домаће врсте живих свиња, кокошија конзумна јаја и кукурузно брашно - остало). За остале производе снижење почиње са нивоа од 95, 90 или 80% постојећег нивоа. Овде се налазе поједине врсте домаћих животиња, одређене намене и тежине (говеда, свиња и јагњад), одређене врста меса, одређене врсте млека у праху и јогурта, маслац, разне врсте сирева, живинска јаја, природни мед, руже, кромпир меркантилни, корнишони, грашак, пасуљ, кукуруз шећерац, свеже бруснице и боровнице, суве шљиве, паприка, меркантилна пшеница, меркантилни кукуруз, пшенично брашно, кукурузно брашно, пелети од кукуруза, кобасице сушене или за мазање, пуњена тестенина са садржајем више од 20% по маси кобасица и сл. од меса, конзервисани грашак, џемови, одређене врсте воћних сокова и мешавине тих сокова, винско сирће.

Највећи број ових производа био је заштићен највишом царинском стопом од 30% а велики број њих су имали и прелевмане. За поједине производе прелевман је био исти за сав увоз, док је за поједине био упола нижи за увоз из земаља ЕУ. Само је неколико производа из ове групе заштићено и сезонском царином, која се укида почетком примене Споразума.

Највиши степен заштите и након транзиционог периода задржавају: меркантилни кукуруз и трешње и вишње без додатака шећера у паковању до и изнад 4,5 килограма и то 80% постојећег нивоа; домаће врсте живих свиња, брашно од обичне пшенице и кукурузно брашно 65%; неке врсте сирева, трешње и вишње са додатком шећера паковане до и преко 1 килограма 60%; жива говеда за клање масе преко 300 килограма, цигерице од домаћих свиња, дијафрагме од говеда, и из категорије „остало“ од оваца и коза, руже калемљене и некалемљене, суве шљиве, паприка 50%, и тд.

У ову групу производа спадају и **две ставке из Анекса III(в)**: парадајз свеж или расхлађен и слатка паприка, чија заштита остаје и по истеку прелазног периода на нивоу од 20% за парадајз и 30% за паприку од постојеће.

Ту су и две ставке из **Анекса V**: жив шаран, чија се заштита своди на 60% и тестенина са садржајем више од 20% по маси рибе, љускара, мекушаца или других водених бескичмењака, са задржавањем заштите у висини од 15% постојећег нивоа.

Производи из 24 царинска става у овој категорији налазе се међу **прерађеним пољопривредним производима**. Ту, на пример, спадају: одређене врсте јогурта, маслац и млечни намази са одређеним нивоом масноће, маргарин који садржи 10 до 15% млечних масноћа, неке врсте бомбона, неденатурисани етил-алкохол јачине 80% вол или више, који задржавају 40% постојећег нивоа царине и после 2013. године; кукуруз шећерац и шљивовица у висини од 30% постојећег нивоа; и неденатурисани етил-алкохол јачине испод 80% вол, у висини од 20% постојећег нивоа заштите; цигарете, „хомогенизовани“ и дуван за пушење, током прелазног периода и касније задржавају постојећи ниво увозне заштите.

У ову категорију убрајају се производи из 367 тарифних ставова или 15,6% укупног броја тарифних ставова прве 24 главе Царинске тарифе.

2.4. Концесије за увоз вина

Међусобна трговина винима из тарифног броја 2204 *Вина од свежег грозђа укључујући и ојачана вина*, регулисана је **Протоколом 2, односно Споразумом о узајмним преференцијалним трговинским концесијама за одређена вина, који је садржан у Анексу I Протокола 2**. Овај протокол садржи и Анекс II који обухвата Споразум о узајамном признавању, заштити и контроли имена вина, алкохолних пића и ароматизованих вина. **Србија прихвата бесцарински увоз вина** (квалитетно пенушаво вино и вино од свежег грозђа) у количини од 25000 хектолитара из ЕУ, али под условом да ЕУ не исплаћује извозне субвенције на овај извоз у Србију. На увоз вина изнад ове количине плаћа се прописана царина у висини од 30%. Назначена је спремност да се, најкасније у року од три године од почетка примене Споразума, сагледају могућности за одобравање додатних концесија између страна у Споразуму.

2.5. Производи који нису предмет концесије

Мањи број производа није предмет концесија, тако да задржава постојећи ниво заштите у прелазном периоду, али и касније. У питању су производи из 31 тарифних ставова, од чега се 21 односи на сирови или непрерађени дуван, 9 на

Табела 3: ССП - Царинска концесије Србије на увоз
пољопривредних производа из ЕУ
Table 1: SAA – Serbian import tariff concessions in agricultural sector

Глава Цари нске тарифе	Број тариф них ставова	Од тога са		Модели либерализације			
		прелев маном	сезонском царином	Укида ње	Постепено смањење до нуле	Смањење и задржав. на одређ. нивоу	Задрж. пост. нивоа заштите
1	58	10	-	38	6	14	
2	255	207	-	31	94	130	-
3	329	1	-	127	200	2	-
4	166	84	-	10	88	68	-
5	20	-	-	20	-	-	-
6	40	-	7	19	20	1	-
7	107	28	17	27	54	26	-
8	132	16	28	79	49	4	-
9	43	3	-	36	4	3	-
10	64	-	-	51	5	8	-
11	81	-	-	34	41	6	-
12	77	-	-	66	11	-	-
13	13	-	-	13	-	-	-
14	6	-	-	6	-	-	-
15	124	2	-	98	23	2	1
16	89	29	-	18	54	17	-
17	42	5	-	18	14	1	9
18	27	-	-	6	21	-	-
19	51	-	-	7	42	2	-
20	296	-	-	129	104	63	-
21	43	2	-	20	22	1	-
22	186	29	-	15	60	14	97
23	65	1	-	42	23	-	-
24	30	-	-	-	4	5	21
Укупн о	2344	417	52	910	939	367	128
У%	100,0	-	-	38,8	40,1	15,6	5,5

Извор: Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране (Анекси: III(а), III(б), III(в), III(г); Анекс V; Анекс II Протокола 1 и Анекс I Протокола 2), Службени гласник РС-Међународни уговори, бр. 83/2008; Одлука одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и износу посебне дажбине, Службени гласник РС, бр. 126/2007.; Одлука о одређивању робе за чији су извоз, увоз, односно транзит прописани услови, Службени гласник РС, бр. 126/2007.; Уредба о усклађивању номенклатуре царинске тарифе за 2008. годину, Службени гласник РС, бр. 112/2007. и 9/2008 – исправка.

сирови и рафинисани шећер, глукозу и фруктозу и њихове сирупе и на сунцокретово уље за људску употребу. Овоме броју треба додати и 97 тарифних ставова који се односе на вино, али у случају увоза изнад дозвољене квоте.

Постојећи ниво царинске заштите, дакле, задржавају производи из 128 тарифних ставова или 5,5% од укупног броја из прве 24 главе Тарифе.

У прегледу који следи, датом по главама Царинске тарифе, може се јасније сагледати процес царинске либерализације при увозу пољопривредних производа из земаља ЕУ у Србију (табела 3).

Закључак

Реализацијом потписаног Споразума између ЕУ и Србије стварају се претпоставке за приближавање Србије чланству у Унији. Поред осталог, веома је битан напредак у међусобној робној размени а који се обезбеђује успостављањем зоне слободне трговине, односно размене без царинских ограничења.

Осетљивост је најизраженија код пољопривредних производа. ЕУ прихвата асиметричан приступ, дајући Србији значајно веће повластице, него што Србија уступа ЕУ. Пољопривредни производи пореклом из Србије могу се извозити у земље ЕУ без царинског оптерећења, са изузетком мањег броја производа (baby beef, извесно воће и поврће, шећер и вино). Производи пореклом из ЕУ, при увозу у Србију имају различит царински третман: за један број мање значајних производа царине се укидају даном ступања на снагу Споразума; за одређене производе она се постепено смањује до потпуног укидања у прелазном периоду; за најважније производе постепено се смањује, али изврстан ниво заштите остаје и после прелазног периода, док за неколико производа остаје постојећи степен заштите.

Уз дуван и производе од дувана, сирови и рафинисани шећер, глукозу и фруктозу и уље од сунцокрета за људску употребу, најзначајнију заштиту задржавају жива стока, месо, млеко и прерађевине од меса и млека, воће и поврће и производи од воћа и поврћа, најважније житарице и производи на бази њих и алкохолна пића, нарочито вино изнад дозвољеног царинског контингента.

Једностранна примена Прелазног споразума од стране Србије неће имати значајније штетне последице по домаћу пољопривреду, имајући у виду постепеност царинске либерализације и њену селективност, као и чињеницу да су концесије ЕУ практично на снази у виду одобрених аутономних трговинских мера. Предвиђена је и могућност примене заштитних мера за случај превеликог увоза, који може озбиљно да угрози привреду стране на чију територију се такав увоз врши.

Литература

1. Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, Службени гласник РС-Међународни уговори, бр. 83/2008;
2. Закон о потврђивању Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, Службени гласник РС-Међународни уговори, бр. 83/2008;
3. Закон о Царинској тарифи, Службени гласник РС, бр. 62/2005, 61/2007;
4. Катић Бранко: Аграр Републике Србије у Споразуму о стабилизацији и придруживању, Paragraf e-press, бр. 292, од 12. 11. 2008, електронско издање, издавач: Paragraf Co д.о.о., Београд, 2008;
5. Одлука одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и износу посебне дажбине, Службени гласник РС, бр. 126/2007;
6. Одлука о одређивању робе за чији су извоз, увоз, односно транзит прописани услови, Службени гласник РС, бр. 126/2007;
7. Одлука о сезонским царинским стопама, Службени гласник РС, бр. 126/2007;
8. Paragraf Net - електронска правна база, Paragraf Co д.о.о., Београд;
9. Поповић Весна, Катић Бранко. (2007). Увозна заштита и подршка извозу пољопривреде Србије у процесу приступања СТО и ЕУ, Институт за економику пољопривреде, Београд, 2007;
10. Републички завод за статистику – подаци о робној размени Србије са ЕУ у 2007. Интерна документација;
11. Уредба о коришћењу средстава за субвенције произвођачима пољопривредних и прехранбених производа за 2008. годину, Службени гласник РС, бр. 9/2008 и 12/2008. - исправка;
12. Уредба о усклађивању номенклатуре царинске тарифе за 2008. годину, Службени гласник РС, бр. 112/2007. и 9/2008 – исправка;
13. Commission Regulation (EC) No 1214/2007 of 20 September 2007 amending Annex I to Council Regulation (EEC) No 2658/87 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff, www.eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:286:0001:0894:EN: PDF;
14. WTO. World Tariff Profiles 2008, http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm

Примљено: 06.11.2008.

Одобрено: 05.12.2008.

UDC: 339.922(497.11)

**INFLUENCE OF STABILISATION AND ASSOCIATION
AGREEMENT TO THE AGRICULTURE
OF THE REPUBLIC OF SERBIA**

Branko Katić¹, M.A., Vesna Popović¹, Ph.D., Milan R. Milanović², Ph.D.

¹ Institute of Agricultural Economics, Belgrade

² Megatrend University, Belgrade

Summary

Joining European Union is one of the priorities of Serbian foreign policy. Closing the Stabilization and Association Agreement is a significant step towards getting a status of a candidate country. The Agreement requires fulfilling numerous political, legal and economic conditions, as well as significant mutual compromises in transition period. In that period, a free trade zone should be set between Serbia and EU. The most significant concessions are in agricultural sector. European Union allows, with very little exceptions, duty-free import of agriculture products from Serbia, while Serbia has been granted a period in which it will reduce and eliminate tariffs on the import of those products from the EU countries. During that time, the agriculture of Serbia should become more competitive for reducing the pressure of those products from EU on local market, as well as placing its products on foreign markets.

This paper is about analysis on influence of the SAA on Serbian agricultural sector.

Key words: Stabilisation and Association Agreement, Interim Agreement, agricultural products, tariff liberalisation, unilateral implementation

Author's address:

Mr Branko Katić
Institut za ekonomiku poljoprivrede
Volgina 15
Beograd, Republika Serbia
e-mail: branko_k@mail.iep.bg.ac.yu